

Turun yliopiston tiedekuntien kantoja tutkintorakenteen uudistamiseen

Antaakseen lausunnon opetusministeriön muistiosta *Yliopistojen kaksiportaisen tutkintorakenteen toimeenpano* Turun yliopiston rehtorinvirasto pyysi siitä lausunnon tiedekunnilta ja eräiltä muilta tahoilta. Tähän muistioon on koottu lausunnoissa esitettyjä kantoja järjestettynä teemojen mukaan.

Mukana tarkastelussa on viiden tiedekunnan ja ylioppilaskunnan lausunnot. Lääketieteellisen tiedekunnan, täydennyskoulutuskeskuksen ja kielikeskuksen lausunnot eivät olleet saapuneet vielä muistion laatimishetkellä. Tekstissä lausunnonantajat on eroteltu värikoodeilla seuraavasti:

Humanistinen tiedekunta	vihreä
Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta	sininen
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	musta
Oikeustieteellinen tiedekunta	liila
Kasvatustieteiden tiedekunta	ruskea
Turun yliopiston ylioppilaskunta	punainen

SISÄLLYS

1	Yleistä.....	2
2	Alemman tutkinnon luonne	3
3	Aikataulu	4
4	Tutkintonimikkeet.....	5
5	Opettajakoulutus.....	6
6	Mitoitus.....	7
7	Opiskelijavalinta.....	12
8	Maisteriohjelmat.....	14
9	Tutkintoasetus.....	17
10	Jatkotutkinnot.....	18
11	Korkeakoulusektorien välinen liikkuvuus, siltaopinnot	19
12	Avoin yliopisto	21
13	Kieliopinnot.....	21
14	Resurssit.....	22
15	Muuta.....	22

1 Yleistä

Työryhmän esitys on varsin tasapainoinen pyrkimyksessään ylläpitää vanhan tutkintorakenteen hyviä ominaisuuksia ja toisaalta ennakkoluuloton pyrkimyksessään kehittää suomalaista yliopistotutkintorakennetta entistä paremmaksi ja kansainvälistyvään korkeakoulutusmaailmaan soveltuvammaksi.

Opetusministeriön työryhmä on perehtynyt hyvin tehtäväänsä. Muistiossa käsitellään laajasti yliopistotutkintojen nykytilaa ja ongelmia sekä annetaan kehittämissuosituksia ja ohjeita. Työryhmä päätyy ehdottamaan kaksiportaista tutkintorakennetta kaikille koulutusaloille. Työryhmä on myös valmistellut uudistuksen edellyttämät säädösmuutokset. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta kannattaa perusratkaisuja, mutta kiinnittää huomiota eräisiin uudistuksen lähtökohtiin ja toteuttamistapoihin.

Kokonaisuudessaan yliopistojen tutkintorakenteen kehittämistyöryhmän lausunnolla olevaa muistiota voidaan pitää huolella ja hyvin valmisteltuna. Opetusministeriön työryhmä on tehnyt perusteellista ja hyvää työtä, ja jo asetusalunon valmisteluvaiheessa yliopistoilla on ollut mahdollisuus antaa kommenttejaan ja vaikuttaa valmistelutyöhön, mitä pidämme erittäin positiivisena seikkana.

Opiskelijan näkökulmasta tutkintouudistuksen peruslähtökohtana on oltava joustavien mahdollisuuksien tutkintorakenne, jossa opiskelija voi mahdollisimman helposti - minimaalisin hallinnollisin estein - rakentaa erilaisista tarjolla olevista palasista omaa osaamistaan tukevan, niin yksilölle kuin yhteiskunnalle mielekkään tutkintokokonaisuuden. Työryhmän mietintö antaa tämän tavoitteen toteutumiseen hyvän lähtökohdan. Opiskelijalla on oltava mahdollisuus liikkuvuuteen kandidaatintutkinnon suorittamisen jälkeen - tämä tarkoittaa maisterintutkinnon suorittamista eri oppiaineessa tai yliopistossa, erillisessä maisteriohjelmassa tai ulkomailla. Toisaalta hänellä on oltava oikeus myös jatkaa suoraan saman oppiaineen maisteriopinnoissa.

Kaksiportaaseen tutkintorakenteeseen siirtymisen tavoitteet ovat kannatettavia. Pitkän opiskelujakson jakautumisella kahteen vaiheeseen on luultavasti opintojen rakennetta selkeyttävä vaikutus ja se helpottaa opiskelun suunnittelua. Tutkintojen mitoitus yhtäläistä käytäntöjä ja antaa opiskelijoille entistä selvemmat suoritusajat. Kaksiportaisuus tarjoaa myös nykyistä paremmat lähtökohdat monitieteisten maisteriohjelmien toteuttamiselle.

Kaksiportainen rakenne on tervetullut erityisesti työvoimapulasta kärsiville aloille, joiden opiskelijat siirtyvät nykytilanteessa usein kesken opiskelun työelämään. Palaaminen opintojen pariin myöhemmin on todennäköisesti helpompaa, mikäli alempi tutkinto on suoritettu ennen työelämään siirtymistä. Toisaalta on pelättävissä, että esimerkiksi matemaattisten aineiden opettajat siirtyvät opetustyöhön pitkäksikin aikaa alemman tutkinnon suorittamisen jälkeen, koska aineenopettajista tulee olemaan suuri tarve tulevaisuudessa. Alan jatkuvuuden ja opetuksen tason turvaamiseksi on olisi tärkeää, että peruskoulujen ja lukioiden opettajilla kuitenkin olisi ylempi tutkinto.

Tiedekunnan mielestä korkeakoulujärjestelmää olisi tullut muistiossa käsitellä yhtenä kokonaisuutena. On nähtävissä, että ammattikorkeakoulut pyrkivät tuottamaan alemman yliopistotutkinnon kanssa kilpailevia tutkintoja, jotka tulevat osaltaan täyttämään työmarkkinoiden työvoimatarvetta.

Työmarkkinaperustelua ei muistiossa ole esitetty suomalaisesta näkökulmasta vakuuttavasti. Sen sijaan eurooppalaisen liikkuvuuden näkökulmasta kaksiportaista tutkintorakennetta voidaan perustella.

1.1 Uudistuksen vaikutus opintoaikoihin

Oikeustieteen osalta tutkintorakenteen kaksiportaisuuden positiivisten vaikutusten voidaan arvioida jäävän vähäisiksi. Pakollinen kaksiportaisuus tuo väistämättä jossakin määrin päällekkäisyyttä (mm. kumpaankin tutkintoon lopputyö), mikä saattaa pidentää valmistumisaikoja muistiossa esitetyn tavoitteen vastaisesti.

Kurssien kuormittavuuden tarkistaminen opintopistemallin käyttöönoton yhteydessä ei välttämättä johda tutkintojen suoritusaikojen lyhenemiseen. Suoritusajat näyttäisivät täysin erilaisilta, mikäli nykyisten tilastollisten valmistumisaikojen sijasta esitettäisiin aktiiviseen opiskeluun käytetty aika. Tutkinnon suoritusajaksi vaikuttavat yliopiston ulkopuoliset tekijät, kuten työryhmäkin on todennut. Työssäkäynti opintojen ohessa on varsin yleistä sekä taloudellisista syistä että valmistumisen jälkeisen työnsaannin helpottamiseksi.

Tutkintorakenteen uudistamisen vaikutus opiskeluaikojen lyhentävänä ei ole itsestään selvää. Ongelmat lienevät nykyiset, mikäli esim. opintojen rahoitusmallit eivät muutu ja suuri joukko opiskelee työn ohessa. Mikäli maisteriohjelmiin syntyy kesken opiskelujen jonottamista, pitkittää se omalta osaltaan valmistumisaikoja.

Uuden tutkintoasetuksen yhtenä tavoitteena on jälleen kerran pyrkiä lyhentämään opintoaikoja. Tutkinnon sisällön suunnittelijoiden haasteellinen tehtävä on miettiä, mikä on kolmen ja viiden vuoden opintojen ydinaines, ja mikä tutkinnon jälkeisen elinikäisen oppimisen ja täydennyskoulutukseen kuuluvaa.

Ohjauksen tehostaminen ja opintoaikojen lyhentäminen kuuluvat uudistuksen keskeisiin tavoitteisiin. Yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa ei koeta ongelmaksi nykyisiä opiskeluaikoja. Jatkosuunnittelussa on kuitenkin varottava, ettei kandidaatin tutkinnon pakollisuudesta tule vastoin kaikkia pyrkimyksiä hidastetta maisteriopintoihin etenemiselle.

Humanistisella alalla alemman tutkinnon ydinaineksen määrittäminen ja opiskelijan motivoiminen alemman tutkinnon suorittamiseen 180 opintopisteen valmistuttua on yksi mielenkiintoisista tulevaisuuden haasteista. Tärkeintä mielestämme kuitenkin on, että uudentyyppinen kaksiportainen tutkintorakenne ei muodosta hidasteita ensisijaisesti maisterin tutkintoon tähtääville opiskelijoille.

2 Alemman tutkinnon luonne

Kaksiportainen tutkintorakenne ei ole välttämättä niin selkeä ja yksinkertainen ratkaisu kuin muistiossa annetaan ymmärtää. On pelättävissä, että ensimmäisen vaiheen tutkinnosta tulee putkitutkinto, jonkinlainen "superlukio". Siksi on tärkeää muistiossa esitetyn mukaisesti pitää huolta siitä, että myös alemmassa tutkinnossa on riittävästi valinnaisuutta.

Oikeustieteen alan alemman tutkinnon suorittaneiden työtilanne on tällä hetkellä hyvä. Näyttää siltä, että opintojen jättäminen välitutkintoon ei kuitenkaan houkuttele. Oikeusnotaarin tutkintoja välitutkintona on suoritettu vuosittain vain muutamia, tällöinkin lähinnä sosiaalisista ja taloudellisista syistä.

Alemman tutkinnon odotetaan antavan sekä ammatillisia valmiuksia että jatko-opintokelpoisuuden. Nämä tavoitteet saattavat osoittautua käytännössä vaikeasti yhdistettäviksi. Useilla yliopistokoulutuksen aloilla riittävät yleiset työmarkkinavalmiudet eikä pitemmälle meneviä ammatillisia tavoitteita ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista toteuttaa, koska tällöin helposti syntyy jännitteitä jatko-opintokelpoisuuden vaatimusten kanssa.

3 Aikataulu

Voimaantuloehdotus 1.8.2005 on tiedekunnan mielestä sopiva ja antaa riittävästi suunnittelu-aikaa.

Uuden tutkintoasetuksen voimaantuloajankohdaksi on ehdotettu alkuperäistä ehdotusta myöhäisempää ajankohtaa, 1.8.2005, mitä pidämme hyvänä, sillä näin saadaan enemmän aikaa opintojen sisältöjen suunnitteluun.

Oikeustieteellisellä tiedekunnalla on valmiudet aloittaa kaksiportaisen tutkintorakenteen mukainen opetus työryhmän ehdottamassa aikataulussa. Kaksiportaisen tutkintorakenteen suunnittelu tiedekunnassa on pitkällä, joten opetuksen aloittaminen saattaisi tiedekunnassa olla mahdollista jo ehdotettua aikaisemmin (esim. 1.8.2004).

Tutkintorakennetyöryhmän esittämä aikataulu uuden tutkintorakenteen käyttöönottamiseksi on realistinen ja siirtymäsäännökset vastaavat tutkintorakenteen täytäntöönpanon tarpeita matemaattis-luonnontieteellisellä alalla. Jossain määrin vaikeuksia sekä maisteri- että DI-koulutusta antaville laitoksille saattaa aiheutua siitä, että näissä koulutuksissa olevien opiskelijoiden siirtymäaika on erilainen.

Asetusluonnoksen mukaan opiskelijat voivat siirtyä heti suorittamaan uuden asetuksen mukaista tutkintoa tai viimeistään 1.8.2007. Tiedekunnan mielestä siirtymäaika tulee olla pidempi, jotta opiskelijan olisi mahdollista valmistua siitä tutkintojärjestelmästä johon on tullut valittua. Tiedekunta ehdottaa siirtymäajan päättymistä 1.8.2010.

Siirtymäajaksi on kaavailtu kahta vuotta. Mielestämme siirtymäaika tulisi pidentää kahdesta kolmeen vuoteen. Tällöin vuonna 2004 vanhan tutkintojärjestelmän mukaan opintonsa aloittaneet ainakin periaatteessa ehtivät valmistua vanhojen vaatimusten mukaisesti kandidaateiksi.

Siirtymävaiheen sääntöjä suunniteltaessa kannattaa pyrkiä malliin, joka sallii kaikille opiskelijoille joustavan mahdollisuuden siirtyä uuteen järjestelmään.

Siirtymäsäännösten tulisi olla mahdollisimman joustavia, jotta ne antaisivat liikkumavaraa eri koulutusaloille ja opiskelijoille. Yliopistoille / tiedekunnille olisi jätettävä asiassa harkintavaltaa. Aivan opintojensa loppuvaiheessa olevia opiskelijoita ei ole järkevää pakottaa siirtymään uuden tutkintojärjestelmän piiriin.

4 Tutkintonimikkeet

Ylioppilaskunta hyväksyy tutkintonimikkeiden alakohtaisen selkeyttämisen. Turun yliopiston osalta tämä koskee erityisesti oikeustieteellistä ja yhteiskuntatieteellistä alaa (OTM ja YTM). Työryhmän esitykset ovat valtakunnallisesta ja työmarkkina-näkökulmasta mielekkäitä. Tarttuminen vanhoihin oppiarvonimikkeisiin on tarpeetonta status-kinastelua.

Tiedekunta kannattaa yhteiskuntatieteellisen alan tutkintojen nimikkeistön yhtenäistämistä. Kattavin ja nykyaikaisin on ehdotettu yhteiskuntatieteiden kandidaatti, maisteri, lisensiaatti ja tohtori.

Nykyisiä alalla käytössä olevia perustutkintojen nimikkeitä luonnontieteiden kandidaatti ja filosofian maisteri ei esitetä muutettavaksi, mitä pidämme kannatettavana. Esitettyä tekniikan kandidaattitutkinto –nimikettä pidämme hyvänä uudistuksena, olettaen, että Turun yliopisto saa ko. tutkinnon myöntöoikeuden. Tällä hetkellä Åbo Akademin kanssa yhteistyönä järjestetyssä koulutuksessa DI-opiskelijat suorittavat tiedekunnassa Luk-tutkinnon.

Asetusluonnoksessa esitettyjen oikeustieteen alan tutkintonimikkeiden osalta tiedekunnalla ei ole huomauttamista. Kandidaatti-nimike on jo muodostunut niin vallitsevaksi alempien tutkintojen nimikkeeksi sekä Suomessa että ulkomailla, että ylemmän tutkinnon maisterinimikkeen omaksumiselle on perusteita myös oikeustieteen alalla. Tutkintonimikkeen käännökseen liittyvät ongelmat eivät kuitenkaan voi olla merkittävä perustelu muutokselle, koska nykyinen nimikekin käännetään niin, ettei ongelmia synny. Nimikkeen valinnassa tulisi kiinnittää huomiota myös muiden Pohjoismaiden ratkaisuihin. Vuoden 1996 asetuksessa annettiin jo mahdollisuus oikeustieteen maisterin arvon käyttämiseen, mutta käyttö on jäänyt vähäiseksi.

Alemman tutkinnon nimikkeeksi oikeustieteen kandidaatti ei sen sijaan suoraan käy, koska se on tällä hetkellä selkeästi ylemmän tutkinnon nimike. Vakiintuneesta nimikkeestä oikeusnotaari ei pitäisikään luopua.

Muiden alojen nimikkeissä on epä johdonmukaisuutta, josta kannattaisi nyt samalla luopua. Esimerkiksi *filosofia* luonnontieteellisen alan nimikkeistössä tulisi korvata oman alan termillä.

Kasvatustieteiden tiedekunta toivoo harkittavaksi voisiko tiedekunnassa suorittaa tietyissä tapauksissa (esim. aineenopettajan kelpoisuuden tuottava maisteriohjelma) kasvatustieteiden maisterin sijaan filosofian maisterin tutkinnon. Tämä koskee myös tohtorin tutkintoa. Tiedekunta on anonut Turun yliopisto hallitukselta oikeutta käyttää kasvatustieteen tohtorin tutkinnolla rinnalla myös filosofian tohtorin tutkinnon nimikettä.

Yliopistotutkintojen järjestelmä, joka jakautuu kaksiportaisiin perus- ja jatkotutkintoihin olisi loogisinta määritellä niin, että kaikilla aloilla alempi perustutkinto olisi kandidaatin tutkinto, ylempi maisterin tutkinto ja jatkotutkinnot olisivat lisensiaatin ja tohtorin tutkintoja. Tästä jaosta poikkeavat perinteiset ammattinimikkeet (farmaseutti, proviisori, arkkitehti) säilyisivät rinnakkais-nimikkeinä tai arvoina. Sellaisia varten on jo oma pykälänsä valmiina tutkintoasetusehdotuksessa (vrt. ekonomi A 31 § oppiarvot).

4.1 Yliopistotutkinto

Tutkintojen järjestelmää ja terminologiaa on pyritty selkiinnyttämään. Kuitenkin edelleenkin esitetään, että yliopistossa suoritetaan korkeakoulututkintoja eikä siis yliopistotutkintoja (L 7 § ja 7a §). Tiedekunnan näkemyksen mukaan tämä virhe tulisi nyt korjata:

Tiedekunta kannattaa ajatusta siitä, että yliopistotutkinnot olisivat myös nimeltään alempia ja ylempiä yliopistotutkintoja nykyisen korkeakoulututkinnon sijaan.

Yliopistolain 7 a §:n luonnoksessa esiintyvät nimikkeet alempi ja ylempi korkeakoulututkinto. Yliopistoissa suoritettavia korkeakoulututkintoja olisi mielestämme selvyyden vuoksi parempi kutsua nimillä alempi ja ylempi *yliopistotutkinto*. Korkeakoulunimike voitaisiin varata nimeämään ammattikorkeakoulututkintoa ja yliopistoissa suoritettavat tutkinnot voitaisiin nimetä yliopistotutkinnoiksi. Nyt ammattikorkeakoulututkinto voidaan mieltää virheellisesti alempaa korkeakoulututkintoa tasoltaan seuraavaksi tutkinnoiksi.

Työryhmän suosituksen mukaan yliopistoissa suoritettaisiin alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja. Mielestämme kuvaavammat nimitykset näille tutkinnoille olisivat alempi ja ylempi **yliopistotutkinto**. Uusi nimitys korostaisi ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa suoritettavien tutkintojen erilaisuutta. Kuten työryhmäkin toteaa, ammattikorkeakoulujen tutkintojen tavoitteet poikkeavat yliopistoissa suoritettavien alempien korkeakoulututkintojen tavoitteista ja tutkintorakennemuutoksella tätä sisällön eroavaisuutta on tarkoitus edelleen kirkastaa.

Tiedekunnan mielestä ehdotettujen alemman ja ylempien korkeakoulututkinnon sijasta pitäisi puhua alemmasta ja ylempisestä yliopistotutkinnosta, jotta tutkinnot voidaan selkeästi erottaa ammattikorkeakoulututkinnoista.

5 Opettajakoulutus

Pidämme hyvänä, että uusi tutkintoasetus mahdollistaa sen, että opettajan pedagogiset opinnot voidaan sijoittaa sekä alempaan tutkintoon, hajauttaa sekä alempaan että ylempään tutkintoon tai suorittaa kokonaan ylempässä tutkinnossa tai erillisinä opintoina maisterin tutkinnon jälkeen.

Aineenopettajan opintojen suorittamisen mahdollistaminen sekä alemman että ylempien korkeakoulututkinnon yhteydessä on hyvä ratkaisu. Opettajaksi erikoistumisen tulee olla mahdollista niin opintojen alku- kuin loppupuolella, jotta opettajankoulutukseen saadaan rekrytoitua paras mahdollinen opiskelija-aines. Pääsääntöisenä suoritustapana voitaneen kuitenkin pyrkiä pitämään kaksiportaista suorittamista, jossa opettajan pedagogisten opintojen perusopinnot suoritetaan alemman ja aineopinnot ylempien korkeakoulututkinnon yhteydessä. Tämä on tutkintojen rakentumisen ja erikoistumisen kannalta luontevin järjestys.

Alemman korkeakoulututkinnon yhteydessä tarjottavia pedagogisia opintoja olisi mielekästä tarjota mahdollisimman laajalle osalle opiskelijoita yleisiä viestintä- ja opetusvalmiuksia antavina opintoina. Näin ollen myös opettajan pätevyyden hankkiminen tulisi aiempaa houkuttelevammaksi.

Asetusluonnoksen mukaan opettajan pedagogisia opintoja voi sisältyä joko ylempään tai alempaan tutkintoon. Tämä väljä muotoilu antaa hyvät lähtökohdat aineenopettajien

tutkintojen muodostamiselle. Kahden opetettavan aineen opintojen ja opettajan pedagogisten opintojen sijoittaminen kokonaisuudessaan alempaan tutkintoon olisi ongelmallista.

Opettajankoulutuksen osalta on tarpeen määritellä opetettavien aineiden ja opettajan pedagogisten opintojen sijoittuminen tutkintoihin. Vain maisterintutkinto antaa opettajakelpoisuuden. Kandidaatin tutkintotodistus ei saa sisältää kaikkia opettajakelpoisuuden tuottavia opintoja.

Opettajankoulutuksessa alemman tutkinnon suorittaminen ei anna kelpoisuutta opettajan virkoihin. Näin ollen opettajankoulutuksen yhteydessä alempi tutkinto on jokseenkin turha. Kuten jo edellä mainittiinkin voi välitutkinto jopa olla opintojen loppuunsaattamista haittaava tekijä, mikäli kuntataholla aletaan huomioimaan palkkauksessa myös alemman tutkinnon suorittaneita.

Pidämme tärkeänä ja kannatamme muistiossakin esitettyä kantaa, jonka mukaan opettajan kelpoisuuden saa vasta suoritettuaan ylemmän korkeakoulututkinnon.

Muistion esitys opettajankoulutuksesta on osin monitulkintainen. Esimerkiksi luvun 4 18 §:n opetettavan aineen opintoja selittävä kappale: ”Edellä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuja opintoja ovat yhdessä aineessa ylemmän korkeakoulututkinnon pääaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden syventävät opinnot ja saman oppiaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden aineopinnot sekä mahdollisessa toisessa aineessa aineopinnot.”

4 luvun 19 §:ssä todetaan erikseen kotitalouden ja käsityön aineenopettajan koulutusvastuiden kuuluvan kasvatustieteiden tiedekuntaan. Miksi nämä aineet on nostettu muistiossa erikseen esille? Eikö myös muita koulutusvastuita tulisi tarkentaa (esim. liikunnanopettajien, musiikinopettajien tai kuvaamataidon opettajien koulutus)?

Aineenopettajan kelpoisuuteen sisältyvistä opetettavan aineen opintojen laajuudesta ja sisällöistä päättävät opetustoimen henkilöstön kelpoisuusasetuksen mukaan yliopistot, mikä käytännössä tarkoittaa opetussuunnitelmista päättäviä tiedekuntia. Kelpoisuusasetuksessa määritellään opetettavan aineen opintojen minimimäärät (vähintään 35 ov ja vähintään 55 ov). Äidinkielen ja kirjallisuuden, historian ja useiden muidenkin opetettavien aineiden opintojen laajuudet vaihtelevat kuitenkin yliopistoittain. Tutkintoasetustasolla asiaa ei liene syytä ratkaista, mutta aineenopettajien kelpoisuusksymyksistä olisi syytä käydä tutkinnon uudistuksen yhteydessä alakohtaista keskustelua ja pyrkiä nykykäytäntöä yhdenmukaisempiin ratkaisuihin. Myös aineenopettajien opettavan aineen opintojen koulutusvastuista olisi syytä käydä valtakunnallista keskustelua.

6 Mitoitus

Työryhmä painottaa ansiokkaasti tutkintorakenteiden uudistamisen yhteydessä tehtävän tutkinnon kokonaisarviointin merkitystä. Siirtyminen opintopistejärjestelmään mahdollistaa myös yksittäisten opintokokonaisuuksien uudelleenarvioinnin. Tutkinnon kuormittavuuden arviointi (ydinainesanalyysi) ja positiiviset kannustimet (HOPS, opettajatutor-järjestelmä) ovat tärkeitä välineitä opiskelijan opintojen sujuvan etenemisen edistämässä ja järjestelmän tehostamisessa. Oppiaineille ja tiedekunnille on teroitettava sitä, että

tutkintouudistus tarjoaa mahdollisuuden aidosti kehittää tutkintojen sisältöjä entistä laadukkaammiksi ja tasapainoisemmiksi - tutkintouudistus ei saa tarkoittaa vain vanhojen opintoviikkojen kääntämistä matemaattisesti opintopisteiksi.

Kaiken kaikkiaan tiedekunta pitää mitoitusjärjestelmän uudistusta hyvänä asiana. Tarkoitushan ei ole tehdä vain laskennallista muutosta, vaan kartoittaa nykyisten tutkintojen kuormittavuus ja miettiä myös opintojen sisältöjä ja suoritustapoja uudelleen.

Oikeustieteen alalla opintojen mitoittamisessa (= tavoiteajan ja tutkintojen kuormittavuuden yhteensovittamisessa) työryhmän ehdotusten mukaisesti ei näyttäisi olevan suuria ongelmia. Uusi opintopistejärjestelmä vaikuttaa kuitenkin jossakin määrin keinotekoiselta. Toisaalta se voidaan nähdä hyvänä mahdollisuutena tarkistaa kurssien kuormittavuutta. Kurssien suunnittelussa kuormittavuuteen tullaan kiinnittämään erityistä huomiota, vaikka tähänkin mennessä opintojen mitoitus on tiedekunnassa ollut toimivaa.

Opintojen uudelleen mitoittaminen vaatii työtä sekä mitoittamisen että olennaisuuden osalta. Hieman pienempi yksikkö mahdollistaa periaatteessa vähän tarkemman määrittelyn, mikäli arviointiperusteet onnistutaan rakentamaan realistisesti. Sinänsä on hyödyllistä, että ainakin eurooppalaisten yliopistojen suorituksia voidaan mitata samoilla mittareilla.

Siirtyminen opintoviikkojärjestelmästä opintopistejärjestelmään on perusteltua myös sen eurooppalaisen vertailtavuuden parantamisen vuoksi. Silti opintopiste on laskennallinen keskivertosuoritukseen perustuva arvio opintosuoritusten edellyttämästä työmäärästä samoin kuin nykyisin käytössä oleva opintoviikko. Opintopisteen laskennallisen työmäärän määrittelyn ohjeistuksesta on syytä käydä keskusteluja valtakunnallisesti aloittain ja myös yliopiston sisällä tiedekuntarajat ylittäen.

Yhteiseen pistejärjestelmään siirtyminen (kaikkialla Euroopassa) helpottaa tutkintojen ja suoritusten vertailtavuutta keskenään sekä kotimaisten että ulkomaisten opintojen suhteen. Oikeustieteellisen tiedekunnan osalta pistejärjestelmän laskutapa tuntuu tutulta, sillä tiedekunnassa on käytössä ECTS-kerroin 1,5. Pistejärjestelmä kuvaa nykyistä paremmin opiskelijan työmäärää. Pelkkä pistejärjestelmän käyttöönotto ei kuitenkaan poista nykyiseen opintoviikkojärjestelmään sisältyviä ongelmia. Opintoviikot eivät ole yhteismitallisia edes yksittäisen tieteenalan sisällä.

Koska opiskelijoiden liikkumisen yliopistojen välillä oletetaan lisääntyvän, tulisi ydinainesanalyysia tehtäessä tehdä valtakunnallista ja myös kansainvälistä yhteistyötä siten, että eri yliopistojen perus- ja aineopintojen taso ei suuresti poikkeaisi toisistaan. Erityisesti eksaktien tieteiden alalla ihanteellista olisi opintojen samankaltaisuus, mikä helpottaisi opiskelijoiden liikkuvuutta.

Tutkintouudistuksen yhteydessä on varmistettava, että opintojen kaksiportaisuus ei johda nykyistä jäykempään opintotukijärjestelmään. Siirtyminen opintoviikoista opintopisteisiin ei saa kiristää opintosuoritusten valvontaa suhteessa opintotuen myöntämiseen.

6.1 Ydinainesanalyysi

Tarpeen on myös määrittää mitä ydinainesanalyysillä tarkoitetaan ja kuinka analyysi tiedekunnissa tehdään.

Asetuksessa on määritelty tutkinnon laajuus, mutta tutkinnon suoritusaikaa tai tutkinnon maksimilaajuutta ei ole rajoitettu. Jo nyt useimmat humanistisen alan tutkinnoista ovat minimilaajuutta huomattavasti laajempia ja useat opiskelijat haluavat suorittaa minimilaajuutta laajemman tutkinnon. Tätä ei kaiketi tutkinnon uudistuksella tulla rajoittamaan.

Tiedekunta pitää tärkeänä opintojen oikean mitoituksen ja opiskelijoiden todellista työmäärää vastaavaan pisteytyksen arviointia.

Kuten edellä jo todettiin, järjestelmän käyttöönotto edellyttää laajaa kuormittavuusarviointia. Tätä ei voida toteuttaa tiedekunnittain, vaan se edellyttää vähintäänkin tieteenalakohtaisia / yliopistokohtaisia selvityksiä ja valmistautumista. Osittaisista ali- ja ylikuormituksista on päästävä. Tällä on merkitystä myös arvioitaessa alemman ja ylemmän tutkinnon sisällöllisiä tavoitteita ja niille asetettuja aikatavoitteita.

6.2 Tutkintojen laajuudet ja kestot

Kandidaatin ja maisterin tutkintojen 180 ja 120 opintopisteen mitoitus on onnistunut ja vastaa nykyistä paremmin suoritusajoille asetettuja kolmen ja viiden vuoden tavoiteaikoja. Suurin osa yliopistotutkinnoista on sovitettavissa näihin raameihin, jos suunnittelussa löydetään oikeat sisällölliset ratkaisut.

Ylioppilaskunta suhtautuu periaatteessa positiivisesti tavoitteeseen saada valtaosa tutkinnoista saman mittaiseksi, mutta tietyillä aloilla on otettava huomioon yleis-eurooppalainen alakohtainen tutkintokehitys. Ylioppilaskunta pitää erityisesti psykologian tutkinnon muuttamista 300 opintopisteen tutkinnoksi ongelmallisena. Psykologian alalla kehitteillä oleva ns. europsykologin tutkinto tulee olemaan 360 opintopistettä (3+2+1 vuotta). Tutkintouudistuksen yhteydessä on varmistettava se, että suomalaiset psykologian opiskelijat pystyvät mahdollisimman tehokkaalla ja mielekkäällä tavalla saavuttamaan tämän yleiseurooppalaisen tutkinnon.

Tiedekunnassa nähdään kuitenkin myös jonkinlaisena ongelmana psykologian maisterin tutkinnon supistaminen 5,5:stä vuodesta 5:een vuoteen. Tiedekunta ehdottaakin psykologian alan maisteriopintojen laajuudeksi 150 opintopistettä.

Lähtökohtana muistiossa on pidetty useiden koulutusalojen nykyisten ylempien tutkintojen laajuutta, joka on 160 ov. Oikeustieteen kandidaatin tutkinto on ollut laajempi eli 177 ov. Oikeustieteen alalla 160 opintoviikon tutkinnosta poikkeamiseen on ollut alan ja työelämän vaatimusten asettamia syitä. Tutkintorakenteen uudistamisessa tulisi ottaa huomioon alakohtainen mahdollisuus poiketa yleisestä linjasta.

6.3 Rakenne

Alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon erottaminen toisistaan ei saa johtaa tutkinnon suorittamisen hidastumiseen. Opiskelijoille on mahdollistettava työryhmän linjauksen

mukaisesti pääaineensa syventävien opintojen suorittaminen jo alemman korkeakoulu-tutkinnon suorittamisen aikana.

Muistiossa ei missään kohden oteta suoraan kantaa siihen, pitääkö alemman tutkinnon olla suoritettu ennen kuin opiskelija voi aloittaa ylemmän tutkinnon opinnot. Pidämme tärkeänä, että maisterin tutkintoon kuuluvia opintoja on mahdollista suorittaa rinnan kandidaatin tutkinnon loppuvaiheen opintojen kanssa silloin, kun opiskelija jatkaa opintojaan samalla alalla/samassa pääaineessa. Maisteriohjelmiin opiskelijoita erikseen valittaessa voitaneen kuitenkin edellyttää, että alempi tutkinto on suoritettu. Erityisen tärkeää tämä on silloin, kun hakijoina on myös ulkomailla perustutkinnon suorittaneita opiskelijoita.

Opintojen joustava suorittaminen edellyttää myös, että ylemmän tutkinnon opintoja saa suorittaa ennen alemman tutkinnon valmistumista. Muuten opinnot tosiasiaa viivästyvät.

Myös kandidaatin opintojen yhteydessä tehdyt sivuaine- ja muut vapaaehtoiset opinnot, joita ei sisällytetä kandidaatintutkintoon, ovat pääsääntöisesti sisällytettävissä maisterin tutkintoon (ko. oppiaineen määrittelemien ehdoin). Lisäksi aineopintojen suoritusmahdollisuuksia on muutettava siten, että ne edistävät alemman korkeakoulututkinnon sujuvaa valmistumista. Tämä tarkoittaa sitä, että resurssipulasta kärsivien oppiaineiden on lisättävä joidenkin kurssien opetusta - jatkossa ei voi olla mahdollista, että jokin pakollinen kurssi on tarjolla vain kerran kolmessa vuodessa.

Seuraava tärkeä vaihe tutkintouudistuksen etenemisessä on arvioida eri opintokokonaisuuksien sisältöjen uudistamistarve. Työryhmä ei puutu tähän kovinkaan konkreettisesti. On kuitenkin selvää, että tutkintouudistus asettaa merkittäviä uudistus-paineita kaikkien opintokokonaisuuksien sisältöön. Erityisesti tarve kohdentuu aineopintoihin, joista tulee kandidaatintutkinnon päättävä kokonaisuus. Aineopintoja on uudistettava siten, että alemman korkeakoulututkinnon suorittanut opiskelija omaa riittävät tieteelliset ja työmarkkina- ja elämäntaidot maisteriopintoihin sekä työelämään siirtymiseen. Tämä tarkoittaa vahvempaa teoreettista asiasisältöä sekä kandidaatintutkielman merkityksen korostumista.

Toisaalta kandidaatintutkielman vahvistaminen merkitsee sitä, että pro gradu -tutkielman (ja siihen liittyvien erikoistöiden) laajuutta voitaisiin pienentää maltillisesti vähentämättä kuitenkaan sen tieteellistä tasoa. Työryhmän tutkinto-asetuksen esitys 20-40 opintopisteen lopputyöstä mahdollistaa tämän kehityksen. Gradun tarkoituksena ei ole testata istumalihasten kestävyyttä vaan tieteellisen argumentoinnin ja ajattelun riittävyttä. Maisterilta edellytettävä tieteellinen taso ei näin ollen laske, vaan tieteellinen kehittyminen tulisi aiempaan verrattuna selkeämmin kahdessa eri vaiheessa, kandidaatin tutkielmassa ja pro gradu -tutkielmassa.

Asetusluonnoksen mukaan alempi tutkinto on 180 pistettä ja ylempi 120 pistettä. Tutkinnot suoritetaan erillisinä. Nykyinen asetus määrittelee alemmaksi tutkinnoksi 120 ov:a ja yleemmäksi 160 ov:a. Alemman tutkinnon suoritukset ja opinnot sisältyvät ylempään. Mikäli maisteritutkinnon laajuus on vain 120 pistettä opettajakelpoisuuksien määrittäminen tulee ongelmalliseksi. Maisterin tutkinnon tulee nyt voimassa olevan opetustoimen henkilöstön kelpoisuusasetuksen mukaisesti sisältää mm. opettajan pedagogiset opinnot 35 ov:a (asetusluonnoksessa 60 pistettä) sekä ensimmäisen opetettavan aineen opinnot vähintään 55 ov:a (asetusluonnoksessa 120 pistettä) sekä toisen opetettavan aineen opinnot

vähintään 35 ov:a (asetusluonnoksessa 60 pistettä) sekä kieliopintoja. Maisteritutkinnon tulee kelpoisuuksien vuoksi sisältää myös opintoja jotka ovat alemmassa tutkinnossa.

6.4 Mitoituksen laskentatapa

Ylioppilaskunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että tutkintojen koko ei paisu entisestään tutkintouudistuksen yhteydessä. Työryhmän esityksen eräs ongelmakohta on vuosittainen arvioitu opiskelutyöaika. 1600 tuntia opiskelutyöaikaa 60 opintopistettä kohden merkitsee selvää muutosta laskennalliseen opintoaikaan: nykyisessä opintoviikkojärjestelmässä opiskelijan arvioidaan opiskelevan 1280 tuntia vuodessa. 1600 tuntia vuodessa merkitsisi 40 täyttä opiskelutyöviikkoa (40 tuntia viikossa). Tämä tarkoittaisi vain puolentoista kuukauden kesälomaa, jos vähennämme lakisääteiset pyhäpäivät ja lomat opiskelutyövuodesta. Tällainen tavoite on täysin epärealistinen - on mahdotonta edellyttää opiskelijalta päätoimista opiskelua kesäkuukausina, koska tällöin vaarantuu opiskelijan taloudellinen toimeentulo.

Jos halutaan käyttää laskennallista vuosittaista opiskeluaikaa, tulisi sen perustua realistiseen ja käytäntöön sovellettavissa olevaan arvioon eikä epärealistiseen tehostamistavoitteeseen. Lisäksi on huomioitava se, että 1600 tunnin opiskelutyövuoden tavoite antaa olemassaolollaan oppiaineille väärän signaalin uuden tutkinnon koosta verrattuna vanhaan tutkintojärjestelmään. Oppiaineet saattavat näin ollen vain kasvattaa tutkintosisältöjä. Koska työryhmä ja opetusministeriö eivät kuitenkaan halua tutkintojen keskimääräisen koon kasvamista tai tavoitteellisen opiskeluajan (5 vuotta) muuttamista, on tämän tavoitteen kanssa ristiriitainen opiskelutyövuoden tuntimäärä muutettava. Näin perustein vuosittaista opiskelutuntimäärää on tarkistettava korkeintaan 1400 tuntiin (35 opiskelutyöviikkoa vuodessa).

Tutkintorakennemalli edellyttää, että opiskelija opiskelee vuodessa täystoimisesti 1 600 tuntia. Viikkotuntimäärän tulisi olla 40 tuntia ja tästä enintään puolet, 20 tuntia, kontaktiopetusta. Jotta tämä onnistuisi pitäisi sekä syyslukukauden että kevätlukukauden olla viiden kuukauden pituisia. Nyt syyslukukausi on vajaa neljä kuukautta. Tiedekunta kokee ongelmallisena sen, että opetus alkaisi syyslukukaudella jo elokuun alusta.

Opintopisteen määrittelyä (lukuvuoden keskimääräinen suoritusmäärä on 60 opintopistettä siten, että se vastaa opiskelijan 1600 tuntia työtä) pidetään tiedekunnan eräissä laitoksissa ongelmallisena. Kun työmäärää tarkastellaan matemaattisesti: 1600 tuntia työtä jaettuna 40 tunnin työviikoiksi vastaa lukuvuodessa 40 viikon työmäärää eli 10 kuukautta opiskelua vuodessa. Nykyisin täysipäiväisesti opiskeleva keskiverto-opiskelija opiskelee kahdeksan - yhdeksän kuukautta vuodessa. Voidaan kysyä onko tarkoitus pidentää opiskelijoiden ja opettajien lukuvuotta kymmeneen opetus- ja opiskelukuukauteen vuodessa.

6.5 Henkilökohtaiset opetussuunnitelmat

Muistiossa ehdotetaan, että opiskelijoille laadittaisiin henkilökohtainen opetussuunnitelma (HOPS). Yliopistossa laaditaan opintoasiainhallinnon virkamiestyönä jo runsaasti henkilökohtaisia opetussuunnitelmia yhdessä opiskelijoiden kanssa. Mikäli tätä käytäntöä laajennetaan koskemaan kaikkia opiskelijoita, aiheuttaa se tavattomasti työtä.

Opettajakunnalla ei useinkaan ole mahdollisuutta osallistua opiskelijoiden HOPS:ien laadintaan.

Mahdollisuutta henkilökohtaisten opintosuunnitelmien (HOPS) laatimisen ohjeistamiseen ja tutkinnon kokonaisuuden suunnittelun ohjaamiseen pyritään parantamaan mm. henkilöstökoulutuksen avulla. Opintojen ohjauksen tehostaminen ja HOPSien laatiminen ja niiden seuranta lisäävät olennaisesti opetushenkilökunnan työmäärää vaativat luonnollisesti resursseja, joten tiedekunnassa ei näitä nykyresurssein ja nykyopiskelijamäärin voida kaikissa oppiaineissa järjestelmällisesti toteuttaa. Tosiasiana on myös todettava, että opiskelijoiden sitoutuminen opintoihin vaihtelee eikä kaikilla edes ole halua suunnitella opintojaan yhtä lukukautta tai -vuotta pidemmissä periodeissa.

Työryhmä ehdottaa, että henkilökohtaiset opetussuunnitelmat otettaisiin laajasti käyttöön tutkintorakenteen uudistamisen yhteydessä, ja että opintojen ohjaukseen ja opintojen etenemisen seurantaan kiinnitetään erityistä huomiota. Kun samanaikaisesti tavoitteena on opiskelijoiden liikkuvuuden ja tutkintorakenteen joustavuuden lisääntyminen, on aivan ilmeistä, että opinto-ohjauksen tarve tulee kaikilla tasoilla kasvamaan. Kun jo nykytilanteessa on havaittu opinto-ohjauksen olevan riittämätöntä, on hyvin tärkeää huolehtia siitä, että laitosten ja tiedekuntien resurssit näiden tehtävien hoitamiseksi turvataan tutkintorakenteen uudistamisen yhteydessä. Myös henkilöstön kouluttamisesta näihin lisääntyviin tehtäviin on huolehdittava.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma on vapaaehtoisena jo tällä hetkellä laajamittaisesti käytössä oikeustieteellisessä opetuksessa. Opiskelijat suunnittelevat opintojaan opiskelijatutorien, opettajatutorien ja opinto-ohjaajan avustuksella.

Koska HOPS voidaan toteuttaa useilla erilaisilla malleilla, on niiden toteuttamistapoja arvioitava erikseen, mikäli HOPSista tulee pakollinen osa opiskelua. Tarvittavan organisaation luonne määräytyy omaksuttavan mallin mukaan. Erityisesti ylemmän tutkinnon osalta ratkaisu riippuu pitkälti siitä, millainen tutkinto on ja millaisiksi maisteriohjelmat muokkautuvat. On mahdollista, että niiden osalta opiskelijat tarvitsevat yksilöllisempää ohjausta kuin alemmassa tutkinnossa.

Tiedekunnassa edellisen tutkinnonuudistuksen yhteydessä kullekin uuteen tutkintoon siirtyvälle opiskelijalle tehtyjen ennakkotietopäätösten vaatiman työmäärän perusteella voidaan arvioida, että pakollisten HOPSien ja opiskelun edetessä muutettavien HOPSien laadinnasta, käsittelystä ja seurannasta tulee melkoisesti lisätyötä tiedekunnan henkilökunnalle. Lisäresurssien ja koulutuksen tarve on ilmeinen.

Uusiin ohjausmenetelmiin kuuluvat henkilökohtaiset opetussuunnitelmat tulevat varmasti yleistymään, mikä on periaatteessa aivan kannatettavaa. On myös selvää, ettei niitä eikä muitakaan opetuksen tehostamiskeinoja pystytä toteuttamaan ilman voimavarojen lisäystä. Myös koko uudistuksen suunnittelu kunnolla tehtynä tulee vaatimaan henkilökunnalta suurta työpanosta.

7 Opiskelijavalinta

On kannatettavaa, että yliopistojen tutkinnon perusrakenteena säilyy alemman ja ylemmän tutkinnon muodostama kokonaisuus, ja että opiskelijat valitaan useimmissa tapauksissa

yhdellä kertaa suorittamaan molemmat tutkinnot. Luonnontieteissä alemman ja ylemmän tutkinnon kiinteä yhteys korostuu, koska oppiaineiden hallinta perustuu kumuloituvaan oppimisprosessiin.

Pidämme hyvänä muistiossa ehdotettua opiskelijavalinnan säilyttämistä nykyisen kaltaisena siten, että opiskelijat saavat opinto-oikeuden suoraan ylempään tutkintoon. Maisterin tutkintoon johtavana pääväylänä tulee säilyä nykyiseen tapaan jatkaminen omassa pääaineessa alemman tutkinnon suorittamisen jälkeen. Tämän väylän rinnalla ovat erillishaku maisteriohjelmiin.

Opiskelijoiden valitseminen yhdellä kertaa suorittamaan sekä alempaa että ylempää tutkintoa on perusteltu ratkaisu ainakin oikeustieteen koulutuslallalla. Kaksivaiheinen valinta lisäksi entuudestaan työryhmän mietinnössä kuvailtuja ongelmia, joita nykyiseenkin valintamenettelyyn liittyy.

Työryhmän päätös turvata opinto-oikeus suoraan ylempään korkeakoulututkintoon sekä päätös olla esittämättä opintoajan rajausta ovat tärkeitä periaateratkaisuja koulutuksellisen tasa-arvon turvaamiseksi. Opinto-oikeus suoraan ylempään korkeakoulututkintoon turvaa niin opiskelijoiden, tieteenalojen kuin yliopistojen välistä tasa-arvoa. Opintoajan rajaus olisi ollut erityisen vaikea ratkaisu aikuisopiskelijoille ja taloudellisesti tai elämäntilanteensa kannalta vaikeassa tilanteessa oleville opiskelijaryhmille, kuten lapsiperheellisille tai mielenterveysongelmista kärsiville. Ratkaisullaan työryhmä viestii, että kaikilla ihmisillä on yhtäläinen oikeus suorittaa tutkintonsa loppuun.

Pääainettaan tai yliopistoa vaihtavien ja maisteriohjelmiin hakevien maisteriopiskelijoiden valintamenettelyyn on kiinnitettävä erityistä huomiota. Päätösvallan maisteriopiskelija-valinnassa (keitä valitaan ja millä perustein) tulee olla viime kädessä oppiaineella tai muulla vastaavalla koulutusta antavalla yksiköllä. Tätä tieteenalalle kuuluvaa autonomiaa ei pidä viedä. Maisteriopiskelijoiden valintakriteerit on kuitenkin perusteellisesti selvitettävä, ja niistä on muodostettava valtakunnalliset yleisperiaatteet. Mahdollisia valintakriteerejä voisivat olla opintomenestys kandidaatin opinnoissa ja opinto-suuntautumisella osoitettu kiinnostus. Uudistuksen yhteydessä on vältettävä uuden, inhimillisesti ja taloudellisesti raskaan pääsykoekierroksen syntymistä. Pääsykokeita ei ole mielekästä järjestää kuin korkeintaan erillisiin maisteriohjelmiin.

Työryhmän muistiossa lähdetään periaatteesta, jonka mukaan maisteriohjelmiin järjestetään yleensä erillishaku (myös termejä 'erillisvalinta' ja 'erillinen opiskelijavalinta' käytetään muistiossa). Tiedekunta kannattaa tätä periaatetta, mutta katsoo, että erillishaku ei välttämättä tarkoita valintakoetta, vaan opiskelijavalinta voidaan järjestää myös muulla tavalla. Epäasiallisen kilpailun estämiseksi ja opiskelijan oikeusturvan takaamiseksi on syytä valtakunnallisesti sopia hyväksyttävän pohjakoulutuksen riittävän yhdenmukaisista perusteista, kuten työryhmä esittää. Päätösvalta valintaperusteista päättämisessä tulee kuitenkin edelleen säilyttää tiedekunnilla.

Oppiaineita ja koulutusyksiköitä tulisi kannustaa laaja-alaisuuteen, kun määritellään, miltä aloilta (ja millä edellytyksin) voi hakea oppiaineeseen tai muuhun koulutusyksikköön suorittamaan maisteriopintoja. Tämä pätee niin yliopistollisten kandidaatintutkintojen kuin ammattikorkeakoulututkintojenkin soveltuvuuden arvioimiseen. Lisäksi samojen valintakriteerien on koskettava niin kotimaisia kuin ulkomaisia hakijoita.

Tiedekunnan tulee voida edelleenkin valita omat opiskelijansa tiedekunnan päättämin kriteerein. Opiskelijavalintatyö tulee lisääntymään sillä opiskelijat tulevat vaihtamaan sekä koulutusta että yliopistoa alemman tutkinnon suorittuaan nykyistä enemmän. Valittavien määriä valmistellessaan tiedekunnan pitäisi pystyä ennakoimaan kuinka moni opiskelija siirtyy toiselle alalle tai yliopistoon alemman tutkinnon suorittamisen jälkeen. Näistä siirtyvien määristä muodostuu maisteriohjelmiin (120 pistettä) valittavien määrät. Kokonaiskiintiöiden lisäyksiin ilman lisäresursseja ei ole mahdollisuuksia. Tiedekunnan tulee tarkoin harkita ne ammattikorkeakoulualat joista kasvatusalan maisteriohjelmiin on mahdollista hakea. Opintojen tulee sisältää niin runsaasti kasvatusalan opintoja, että 60 pisteellä on mahdollista saavuttaa tiedollisesti ja taidollisesti tiedekunnassa alemman tutkinnon suorittaneen taso.

Muistiossa puututaan epäsuorasti myös opiskelijavalintaan, joka nyt kuuluu täydellisesti yliopistojen autonomian piiriin. Maisteriohjelmien yleistyessä tulee edelleen jättää tiedekuntien harkinnan varaan millä perusteella opiskelijat valitaan.

Muistiossa käsitellään maisteriohjelmiin kelpoisuuden tuottavaa koulutusta useammassakin kohdassa. Nämä kohdat poikkeavat jonkin verran muotoilultaan (ks. esim. luku 1.5. kurs., luku 3.6 opiskelijavalinta ja opinto-oikeus ja luonnos laiksi yliopistolain muuttamisesta, 18 a §). Tiedekunta pitää selkeimpänä luvussa 3.6. esitettyä muotoilua, jonka mukaan maisteriohjelmiin kelpoisuuden tuottavat 'soveltuva alemmpi korkeakoulututkinto, *soveltuva* ammattikorkeakoulututkinto, ...'. Tämä muotoilu selkeytyy vielä, mikäli päädytään käyttämään termiä "soveltuva alemmpi *yliopistotutkinto*". Muistion yliopistolain 7 a §:n luonnoksessa todetaan edelleen, että *opiskelijan on suoritettava alemmpi korkeakoulututkinto tai hänellä on oltava sitä vastaava koulutuksen taso ennen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamista*.

Erillisiin maisteriohjelmiin on järjestettävä oma valinta. Tällöin esikarsinta vaatii muutakin kuin väljän "soveltuva tutkinto" -termin soveltamista. Kuten edellä maisterin tutkinnon osalta on esitetty, maisteriohjelmassakin joudutaan määrätyn kiintiön puitteissa suorittamaan erillinen valinta (ennalta määrätyn valintakriteerein) niiden osalta, joilla on soveltuva tutkinto. Täydentävät opinnot ovat välttämättömiä. Ne saattaisivat kuitenkin joissakin tapauksissa maisteriohjelman sisällöstä riippuen olla kevyempiä kuin ylempään tutkintoon pääsemiseen määritettävät täydentävät opinnot. Ulkomailla alemman tutkinnon suorittaneilta vaadittavat täydentävät opinnot on erikseen suunniteltava.

Koska on odotettavissa, että siirtyminen työelämään alemman tutkinnon jälkeen lisääntyy, tulee tilastointijärjestelmää ja käytäntöjä kehittää siten, että nämä opiskelijat voidaan erottaa niistä jotka jatkavat ylempään tutkintoon. Tutkintojen välille tulee ehkä kehittää uudenlainen ilmoittautumismenettely.

8 Maisteriohjelmat

Työryhmän peruslinjaukset maisteriohjelmista ja maisteriopintojen suorittamisesta ovat onnistuneita. On kuitenkin selvää, että työryhmä raapaisee vain asian pintaa. Maisteri-

opintojen käytännön toteuttamiseen - erillisen opiskelijahaun toteuttamiseen ja tutkintojen sisältöihin - on jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota.

Erillisten maisteriohjelmien määrän on pysyttävä kohtuudessa. Maisteriohjelmista ei ole mielekästä muodostaa tieteelliseltä profiililtaan samankaltaisia - samoista resursseista kilpailevia - haastajia perusoppiaineväylälle. Maisteriohjelmien tulee olla poikkitieteellisiä ja/tai vieraskielisiä sekä yliopiston vahvuusalueita tukevia. Maisteriohjelmien suunnittelun on oltava valtakunnallista: eri yliopistojen maisteriohjelmien ei tulisi olla profiililtaan samankaltaisia. Usean maisteriohjelman sijaan on mielekkäämpää luoda yhteisiä joint degrees -ohjelmia niillä aloilla, joilla tiettyjen yliopistojen vahvuusalueet ovat samansuuntaiset.

Tiedekunnassa on alustavasti suunniteltu vieraskielistä oppimisen ja opetukseen liittyvää maisteriohjelmaa psykologian laitoksen kanssa. Myös muita mahdollisuuksia tarkastellaan. Tiedekunta kannattaa yliopistojen yhteisissä maisteriohjelmissa joint degree- järjestelmää suomalaisen yliopistotutkintojärjestelmän tapaan. Samoilla suorituksilla voi saada vain yhden maisteritutkinnon.

Alemman ja ylemmän perustutkinnon keskinäisessä mitoituksessa on syytä ajoissa päättää onko ylemmän tutkinnon laajuus 120 pistettä vai 300, jolloin siihen luetaan myös alempi tutkinto. Tutkintoasetusehdotus antaa mahdollisuuden nykyisestä järjestelmästä poikkeavaan tulkintaan, jossa yhden kandidaatin tutkinnon varaan voi rakentaa useampia maisteriohjelmia tai -opintoja. Yhteisten linjojen vetäminen on tärkeää jatkosuunnittelussa ja edellyttää yliopistojen välistä kiinteää yhteistyötä. Se tulee muutenkin entistä tärkeämmäksi, kun asetustasolla tutkintojen suorittamisesta säädetään vain puitteet.

Muistion mukaan maisterin tutkinto on 120 pistettä, mikä merkitsee uudelleen ajattelua myös mm. maisterin tutkinnon todistusten kirjoittamiskäytäntöön. Uusi tutkintoasetus mahdollistaa tulkinnan, jonka mukaan yhden 180 opintopisteen laajuisen kandidaattitutkinnon perustalle on mahdollista suorittaa useita maisterin tutkintoja. Tutkintotodistukset ja niistä ilmenevät kelpoisuudet (esim. aineenopettajan kelpoisuus) tulisi ohjeistaa kirjoitettavaksi mahdollisimman yhdenmukaisen käytännön mukaisesti kaikissa opettajankoulutusta antavissa tiedekunnissa. Tällöin todistukset palvelisivat valmistuneita maistereita ja heitä esim. koululaitokseen rekrytoivia viranomaisia mahdollisimman selkeällä tavalla.

Useat muut opiskelijavalintaan liittyvät kysymykset vaativat vielä lisäpohdintaa. Arvioitavaksi tulee myös se, voiko opiskelija suorittaa useita ylempiä tutkintoja tai maisteriohjelmia yhden alemman tutkinnon suorittuaan, jos hänen suorittamansa alempi tutkinto on usean eri alan "soveltuva tutkinto".

Humanistinen tiedekunta pitää pääosin kannatettavina niitä suuntauksia, joita muistiossa tehdään maisteriohjelmista. Ne vastaavat pääosin sekä tiedekunnassa toiminnassa olevien että suunnitteilla olevien ohjelmien tarpeita. Tiedekunta kannattaa ensisijaisesti monitieteisiä ja/tai vieraskielisiä ohjelmia. Niistä saatavat kokemukset voivat ajan mittaan monipuolistaa myös tapoja järjestää muidenkin maisteriopintojen syventäviä opintoja.

Mielestämme maisteriohjelmia ei tule perustaa liian monia. Niillä tulee olla selkeä identiteetti, ja niiden perustamiselle on oltava joku tieteellinen tai ammatillinen perustelu.

Edelleen tiedekunta pitää tärkeänä, että myös monitieteisiä maisteriohjelmiä suunniteltaessa otetaan huomioon, miten ja missä pääaine(i)ssa ne antavat jatkokoulutuskelpoisuuden. Mielestämme vain jatkokoulutuskelpoisuuden tuottavat maisteriohjelmat voivat olla osa korkeakoulutusjärjestelmää.

Maisteriohjelmien tulee vastata sekä työelämän että tutkimuksen tarpeita. Kuten työryhmä toteaa, ohjelmien tulee olla houkuttelevia ja kilpailukykyisiä, jotta niihin saadaan osallistumaan omia opiskelijoita ja houkutelluksi ulkomaisia opiskelijoita.

Lähtökohtaisesti monitieteiset maisteriohjelmat ovat välttämättömiä sekä tieteenalakohtaisten jähmettymien poistamiseksi että siitä syytä, että ne saattavat vähentää kaksoistutkintojen suorittamistarvetta. Nykyisellään niiden toteuttamisen esteitä ovat ensisijaisesti riittämättömät opetusresurssit, jähmettyneet hallintorakenteet ja kannustusjärjestelmien puutteet. Tiedekunta esittää, että erityisesti kahden viimeksi mainitun osalta selvitetään puutteiden korjaamisen keinoja.

On kannatettavaa, että muistion lähtökohtana on ajatus, että monitieteisiä maisteriohjelmiä perustetaan vain pysyviin tarpeisiin ja sellaisille aloille, jotka kuuluvat yliopiston koulutusvastuuseen.

8.1 Vieraskieliset maisteriohjelmat, joint degrees

Tiedekunnan tähänastiset kokemukset kansainvälisestä koulutusyhteistyöstä ovat lähinnä Baltic Sea Region Studies –ohjelman yhteydessä saatuja. Ohjelman puitteissa on toteutettu kansainvälistä ns. joint course/curriculum design –mallia sekä lähiopetuksessa että etäopetuksessa. Näiden – pääosin positiivisten – kokemusten perusteella voidaan työryhmän esille ottamia vastuu-, laadunvarmistus- ja kansainvälinen kilpailukyky – näkökohtia pitää kattavina ja perusteltuina.

Muistion luvussa *vieraskieliset maisteriohjelmat* otetaan esille ns. joint degrees - ja double degree –mallit, lähinnä koulutuksen kansainvälistymisen muotoina. Kumpaankin malliin liittyy sekä mahdollisuuksia että riskejä. Mahdollisuudet ovat lähinnä koulutuksen monipuolistamista, parhaan asiantuntemuksen saamista yhdistelemällä eri yliopistojen resursseja sekä kansainvälisyys. Riskinä voidaan nähdä ainakin laatu ja vastuu.

Ongelmatonta ei ole myöskään opetuksen resurssien ja opintoviikkojen ja/tai tutkintojen tuottamien tulosten jakaminen. Kaikista näistä on sovittava selkeästi ennen koulutuksen aloittamista. Saman luvun lopussa työryhmä asettuu kannattamaan joint degrees –mallia. Se vaikuttaa myös tiedekunnan mielestä ensisijaiselta vaihtoehdolta maisteriohjelmiä suunniteltaessa. Joint degrees –mallin priorisoiminen double degree -mallin edelle perustuu ajatukseen, että double degree -mallissa opiskelija saa kaksi samantasoista tutkintoa *samoilla opinnoilla*. Kummastakaan mallista ei kuitenkaan ole vielä kokemuksia, eikä myöskään selkeää kuvaa siitä, miten näitä malleja tullaan kansainvälisesti soveltamaan, joten tässä vaiheessa ei ehkä ole syytä sulkea kumpaakaan mallia ehdottomasti pois.

BSRS -ohjelman kokemuksen mukaan ei ole niinkään ongelma saada riittävästi ulkomaisia, hyvätasoisia hakijoita maisteritutkintoon, kuin järjestää heidän opintojensa ja oleskelunsa rahoitus. Useimmiten opiskelijoilla ei ole mahdollisuutta käyttää kotimaansa opintotukijärjestelmää, jos sellainen ylipäätään on olemassa, tutkinto-opiskeluun

ulkomailla. Silloin oleskelun rahoituksen ainoaksi keinoksi jäävät joko Suomesta saatava apuraha, oma yksityinen rahoitus tai työssäkäynti. Vaikka työssäkäynti opintojen rinnalla edistää suomalaisen yhteiskuntaan perehtymistä, se myös pidentää opiskeluaikaa. Näille kysymyksille tulisi löytää joku ratkaisu.

Yhteisten maisteriohjelmien osalta ei ole mahdollista ottaa selkeää kantaa. Muistiossa kysymykseen on kiinnitetty aivan liian vähän huomiota. Ilmeistä kuitenkin on, että yliopistoilla tulee ainakin kansainvälisen yhteistyön osalta olla valmiudet molempiin. Yleisesti voidaan todeta, että double degree -ohjelmien käyttöönotto ei perinteisesti sovellu suomalaiseen korkeakoulujärjestelmään, jossa on katsottu, että samoilla suorituksilla ei voi saada kahta tai useampaa tutkintoa. Järjestelmän käyttöönoton edellytykset tulisi selvittää huolellisesti. Joint degrees -ohjelmat näyttäisivät ensituntumalta soveltuvan luontevammin suomalaiseen yliopistomaailmaan ja näyttää siltä, että siihen nykyisin liittyvät - lähinnä hallinnolliset - ongelmat olisivat helposti ratkaistavissa, mutta senkin osalta tulisi tehdä merkittävästi huolellisempaa selvitystyötä, jotta asiaan voitaisiin ottaa kantaa.

Työryhmän tavoite joint degrees -ohjelmien edistämiseksi on hyvä. Joint degrees -ohjelmia on pyrittävä tukemaan myös suomalaisten yliopistojen välillä, eikä ainoastaan suomalaisen ja toisen eurooppalaisen yliopiston välillä. Sen sijaan double degree -ohjelmia ei tule hyväksyä. Ei ole oikeudenmukaista, että opiskelija saisi yhdestä tutkintosuorituksesta kahden eri yliopiston erilliset todistukset.

Kahden tai useamman yliopiston yhteisistä ohjelmista *joint degree*- malli on kannatettavampi. Tätä mallia jo tavallaan sovelletaankin aktiivista opiskelijavaihtoa harjoittavissa laitoksissa. Useampien maisterin tutkintojen saaminen samoilla opinnoilla on selvästi nykyisen tutkintojärjestelmän periaatteiden vastaista. Käytännön toimenpiteet yliopistojen välillä tulee ohjeistaa sopimusten avulla.

9 Tutkintoasetus

Ylioppilaskunta pitää säädöstason muutoksia hyvinä. Säädöstason uudistukset johtavat yliopistojen autonomian lisääntymiseen. Yksi yhteinen tutkintoasetus ja yliopistojen välisten koulutusvastuiden tekeminen tiedekuntaakohtaiseksi on mielekäs kehityssuunta.

Kahdenkymmenen tutkintoasetuksen kumoaminen ja vain yhden väljän asetuksen antaminen lisää yliopistojen autonomiaa ja on siis järkevä ratkaisu.

Tiedekunta pitää hyvänä ratkaisuna nykyisten koulutusaloittaisten tutkintoasetusten korvaamista yhdellä väljällä asetuksella, mutta esittää harkittavaksi siihen vielä seuraavia muutoksia:

Pidämme hyvänä ratkaisuna työryhmän päätöstä yhdistää nykyiset alakohtaiset asetukset yhdeksi asetukseksi, jossa myös alakohtaiset erityiskysymykset pystytään omissa luvuissaan ottamaan huomioon.

Perusajatus yliopistoautonomian vahvistamisesta on tiedekunnan käsityksen mukaan kannatettava.

Tutkintoja koskevat säädökset ovat nykyisin voimassa olevaa alakohtaista asetusta väljempää, mitä sinänsä on pidettävä hyvänä asiana. Asetuksen väljyys ja siten sen erilaiset tulkintamahdollisuudet asettavat suuria haasteita yliopistoissa tehtävälle säädösten jatkovalmistelutyölle, mikä edellyttää eri tahojen yhteistyötä yliopistotasolla sekä uudenlaisia alakohtaisia sopimuskäytäntöjä.

Ehdotetut säädösluonnokset on laadittu riittävän väljiksi. Tiedekunnan tekemät aiemmat huomautukset mm. opettajankoulutusta koskeviin säädöksiin on huomioitu. Väljä asetukset edellyttää kuitenkin yliopistokohtaisia pysyväismääräyksiä/tutkintosääntöjä joissa tarkemmin määritellään tutkintorakenne sekä opetussuunnitelman laatimisprosessia.

Asetusluonnoksessa määritellään koulutusalat, mutta ei enää oppianeita. Tämä on joustava ratkaisu. Yliopisto voivat itse tulossopimuksen yhteydessä sopia uusista oppiaineista tai monitieteisistä opintokokonaisuuksista vapaammin ilman asetuksen muuttamistarvetta. Koulutuslaluettelo on kuitenkin epälooginen. Kasvatustieteissä on kasvatustieteellinen ala, mutta yhteiskuntatieteissä yhteiskuntatieteiden ala. Turun yliopistossa tiedekunnat ovat kasvatustieteiden tiedekunta ja yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Myös kasvatustieteissä tulisi olla alana kasvatustieteiden ala ja tutkinnot kasvatustieteiden kandidaatti, maisteri, lisensiaatti ja tohtori. Tosin vuonna 1978 annetussa kasvatustieteiden tutkintoasetuksessa ylempään tutkinnon nimi oli kasvatustieteiden kandidaatti. Muistion sivulla 32 viitataan opetushallinnon koulutusluokituksiin, jotka eivät vastaa täysin tutkintoasetuksen koulutusluokituksia. Mikäli luokituksia muutetaan, tulee asiasta pyytää myös yliopistojen lausunto.

Mielestämme koulutusvastuiden määrittely uusista pääaineista ja koulutusohjelmista voi hyvin tapahtua tulosneuvotteluissa. Tutkintonimikkeitten määrittely asetustasolla on riittävää.

Työryhmän muistiossa on esitetty, että yliopistojen välinen koulutusvastuujako säilyy nykyisellään. Muutoksista tähän neuvoteltaisiin ja päätettäisiin ministeriön ja yliopistojen välisissä tulossopimuksissa. Olennaisista muutoksista koulutusvastuuihin päätettäisiin kuitenkin edelleen valtakunnallisella tasolla. Työryhmän näkemyksen mukaan tämä tapahtuisi parhaiten yliopistojen ja ministeriön välisillä tulossopimuksilla. Oikeustieteellisen tiedekunnan käsityksen mukaan yksittäisen yliopiston ja opetusministeriön välistä tulossopimusneuvottelua ei kuitenkaan voida pitää valtakunnallisen tason sopimisena silloin, kun tietyn alan koulutusvastuuta laajennetaan yliopistoon, jossa tämän alan tutkintoon johtavaa koulutusvastuuta ei ole aikaisemmin ollut.

Tiedekunta pitää myös ensisijaisen tärkeänä, että kaksiportaisen tutkinnon kehittäminen ja erityisesti tuomarinvirkaan oikeuttavasta tutkinnosta sopiminen saatetaan loppuun ja vasta tämän jälkeen päätetään oikeustieteellisen alan koulutusvastuuyliopistojen mahdollisesta lisäämisestä.

Tiedekunta ei pidä hyvänä ratkaisuna tieteellisiä ja taiteellisia opintoja koskevien säädösten yhdistämistä samaan asetukseen.

10 Jatkotutkinnot

Jatkotutkintona tohtorin tutkinnon asemaa tulee korostaa. Licensiaatin tutkinto voisi jäädä aikaa myöten erikoistumiskoulutuksen tarpeisiin. Lääketieteellisellä alalla perustutkinto on lääketieteen liseniaatti ja mikäli tutkinnon suorittanut haluaa lisätä ammatillista pätevyyttä suorittaa hän ammatillisen jatkokoulutuksen (erikoislääkärit). Sen sijaan eräillä aloilla liseniaatin tutkintoon sisältyy erikoistumiskoulutus (6 luku, erikoispsykologin koulutus, erikoispuheterapeutin koulutus jne.).

Oikeustieteen alalla liseniaatin tutkinnon säilyttäminen on tärkeää, vaikka tohtorin tutkintoa korostetaan. Ammatillisesti suuntautunut liseniaatin tutkinto on tärkeä vaihtoehto tieteellisesti suuntautuneelle liseniaatin tutkinnolle. Oikeustieteen alalla ei toistaiseksi ole varsinaista ammatillisesti suuntautunutta liseniaatin tutkintoa, mutta tutkinnon on voinut perinteisesti painottaa itselleen sopivaksi ja ammattitaitoa edistäväksi.

Perus- ja jatkotutkintojen toisiinsa niveltymisestä tuskin on tarpeen ottaa lisäsäännöksiä yliopistolakiin tai tutkintoasetukseen.

Ammatillisen liseniaatin tutkinnon laajuus on määritelty vain sosiaalityön alalla, 120 opintopisteenä. Se tulisi lisätä myös muiden alojen, ainakin psykologian alan säännökseen.

Työryhmä ei ole ottanut kantaa jatkotutkintojen laajuuden määrittelyyn. Nykyisessäkin asetuksessa ei määritellä jatkotutkintoja opintoviikkoina, mutta tiedekunnissa on liseniaatin töitä ja väitöskirjojen laajuuksia opintoviikoitettuna tiedekuntakohtaisin säädöksin. Voidaan kysyä olisiko asetukseen ollut syytä määritellä edes väljät raamit jatkotutkintojen opintopisteittäisistä laajuuksista.

Työryhmän mietinnössä ei ole otettu kantaa jatkotutkintojen laajuuteen. Nykyisin jatkotutkintojen laajuus on määritetty tieteenalakohtaisesti. Jatkotutkintojen määrittämistä opintopisteittäin olisi kuitenkin syytä pohtia.

Asetusluonnoksessa liseniaatin tutkinto on määritelty jatkokoulutukseksi. Liseniaatin tutkinto on kuitenkin lääketieteellisellä alalla perustutkinto. Säädökset ovat ristiriitaiset (22 §).

11 Korkeakoulusektorien välinen liikkuvuus, siltaopinnot

Liikkuvuus kotimaassa humanistisen alan sisällä on jo nyt joustavaa, joten se ei uuden asetuksen myötä tulle sanottavasti lisääntymään. Haluamme kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että opiskelijoilla on jo nyt lukuisia voimassa olevia saman tai eri alojen tutkinnonsuoritusoikeuksia eri yliopistoissa. Sillä, kun opiskelija siirtyy kotimaisesta yliopistosta toiseen, ei hänen aiempi opinto-oikeutensa raukea, vaan se on aktivoitavissa niin kauan kunnes opiskelija suorittaa ko. yliopistossa tutkinnon. Mielestämme aiemmin saadun opinto-oikeuden rajoittamisesta tulisi voida keskustella silloin, kun opiskelija saa uuden tutkinnonsuoritusoikeuden siirtyessään yliopistosta toiseen. Nykysäädösten mukaan tutkinnonsuoritusoikeus on voimassa niin kauan kunnes tutkinto valmistuu.

Keskeisimpiä uudistukselle asetettuja tavoitteita on liikkuvuuden lisääminen. Sen ei tiedekunnan mielestä tulisi sinänsä olla mikään päämäärä, vaikka liikkuvuuden esteitä onkin syytä vähentää. Yliopistojen sisäinen liikkuvuus on jo hallinnassa. Yliopistojen välisen liikkuvuuden edellytyksenä tulee olemaan uusien tutkintorakenteiden koordinointi.

Ongelmallisinta liikkuvuus on kuitenkin ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä. Sen täytyy tapahtua osapuolten omin ehdoin eikä ylhäältä tulevilla, yliopistojen autonomiaa rajoittavilla säännöksillä. On myös tärkeää muistaa, että hyvät tulokset edellyttävät pitkäjänteistä toimintaa - suuri osa opiskelijoista tulee edelleenkin suorittamaan koko tutkinnon omassa yliopistossaan.

Säännös, jonka mukaan maisteriopintoihin otetulta opiskelijalta voidaan edellyttää enintään 60 opintopisteen laajuiset pohjakoulutusta täydentävät opinnot on tarpeeton. Se voi jopa haitata uudenlaista opiskelijarekrytointia. Harkinnan tulee olla ala- ja tapauskohtaista ja yliopistojen omassa päätösvallassa.

Pohjakoulutusta täydentävien opintojen enimmäismäärästä ei tarvita säännöstä, koska vain ohjelman järjestäjä voi sisällöistä lähtevien perusteiden tietää, mitä opiskelijoilta pitää edellyttää.

Tiedekunta pitää tärkeänä mahdollisuutta jatkaa opintoja jossakin muussa tiedekunnassa / yliopistossa / korkeakoulussa kuin siinä, jossa alempi tutkinto on suoritettu. Millaisia määriä sitten voitaisiin ottaa muualla alemman tutkinnon suorittaneita ylempään tutkintoon? Tutkintoon lienee määritettävä jokin kiintiö muualta tulevia varten. Alempi tutkinto on voitu suorittaa esim. oikeustieteen alalla tai muulla alalla kotimaassa tai ulkomailla. Käytännössä tällöin jouduttaneen suorittamaan kiintiön puitteissa vielä erillinen valinta (ennalta määrätyin valintakriteerein) niiden osalta, joilla on soveltuva tutkinto.

Luonnontieteiden alalla on tästä syystä omat rajoitteensa eri alojen alemman ja ylemmän tutkinnon yhdistämiselle tai esimerkiksi ammattikorkeakouluopinnoista yliopistoon siirtymiselle. Tällaisissa tapauksissa tarvitaan työryhmän esittämiä täydentäviä opintoja (max 60 p.). On kuitenkin huolehdittava siitä, että yliopistoille turvataan riittävät resurssit näiden järjestämiseksi. Luonteva vaihtoehto täydentävien opintojen tarjoajaksi olisi täydennyskoulutuskeskus ja avoin yliopisto, erityisesti ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille opiskelijoille.

Täydentävät opinnot oikeustieteen alalla ovat täysin välttämättömiä, mikäli kyseessä ei ole saman koulutusalan opiskelija. Soveltuvan alemman tutkinnon käsite vaatii täsmentämistä. Yliopistoilla tulisi säilyttää mahdollisuus määritellä soveltuva tutkinto sekä päättää sisällöllisten valmiuksien varmistamiseksi "siltaopinnoista" Pelkän tutkintonimikkeen perusteella ei voida määritellä, mikä on soveltuva tutkinto, sillä opintojen sisältö saattaa vaihdella opiskelijakohtaisesti. Soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon puolestaan tulee taata riittävän korkea taso yliopisto-opintoja varten.

Täydentäviä opintoja suorittavien kohdalla voi todelliseksi ongelmaksi muodostua opintojen viivästyminen ja opiskeluajan pidentyminen yhteensä noin seitsemään vuoteen. Yleisiä ratkaisuja on vaikea esittää. Näyttää siltä, että tehokas opintojen ohjaus ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman käyttöönotto ovat keskeisiä keinoja tässä yhteydessä.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopiston välisestä liikkuvuudesta tiedekunta voi mainita esimerkkinä oikeussosiologian ja kriminologian maisteriohjelman, jota tiedekunta toteuttaa yhteistoiminnassa yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan kanssa. Maisteriohjelmassa suoritettu tutkinto on yhteiskuntatieteellinen tutkinto (valtiotieteiden maisterin tutkinto). Poliisiammattikorkeakoulun ja Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan (sekä Tampereen yliopiston taloudellis-hallinnollisen tiedekunnan) yhteistyön tuloksena

ammattikorkeakoulututkinnon sisältöön suunniteltiin kursseja, jotka jo toimivat tavallaan ”siltaopintoina” Ne on katsottu välttämättömiksi osiksi opiskelijan mahdollista yliopisto-opiskelua silmällä pitäen.

Tällä hetkellä ei ole nähtävissä, että mikään ammattikorkeakoulututkinto antaisi valmiuksia oikeustieteen alan ylempään yliopistotutkintoon tai maisteriohjelmiin pääsulle. Avoimen yliopiston osalta tilanne on toistaiseksi sama.

12 Avoin yliopisto

Avoimen väylän toimivuutta tulee edelleen kehittää. Tiedekunnan mielestä täydennyskoulutuskeskusten/kesäyliopistojen tulee edelleenkin tiivistää yhteistyötä tiedekuntien/laitosten kanssa. Tutkinnonanto-oikeus tulee säilyttää tiedekunnilla. Tiedekunta toivoo, että koko Turun yliopiston aikuiskoulutuista arvioiva strategiatyöryhmä löytää uusia myös aikuisväestön lisääntyvän opiskelun huomioivia ja uuteen tutkintorakenteeseen liittyviä näköaloja ja ratkaisuja.

Tiedekunnassa pohditaan parhaillaan avoimen yliopiston väylän sisäänottokriteerejä ja niiden kehittämismahdollisuuksia. Mikäli lähdetään periaatteesta, jonka mukaan kaikkia hakijaryhmiä tulee kohdella tasapuolisesti, tulee avoimen yliopiston opintojen perusteella hyväksyttävät hakijat hyväksyä suorittamaan maisterin tutkintoa eikä esim. antaa tutkinnonsuoritusoikeutta vain alempaan tutkintoon. Mielestämme kaksiportaisen tutkintorakenteen uudistuksella ei sinällään ole merkitystä avoimen väylän valintojen kehittämiskysymyksiin, vaan niitä kehitetään tästä uudistuksesta huolimatta.

Myöskään avoimen väylästä ei saa muodostua maksullista kanavaa perusopintoihin - avoimen väylän tulee olla ensisijaisesti aikuisopiskelijoille suunnattu. Avoimelle yliopistolle ei tule myöskään antaa tutkinnonanto-oikeutta. Se ei ole hyväksyttävää maksuttoman peruskoulutuksen periaatteen eikä laadunvarmistuksen näkökulmasta.

Avoimen yliopistokoulutuksen asemasta tuskin on tarpeen ottaa lisäsäännöksiä yliopistolakiin tai tutkintoasetukseen.

13 Kieliopinnot

Asetuksen ehdotus vähintään yhden vieraan kielen, toisen kotimaisen kielen sekä äidinkielen hallinnasta on riittävä ja vastaa tiedekunnan nykyistä käytäntöä. Opiskelijoiden on ollut mahdollista vieraana kielenä sisällyttää tutkintoon myös harvinaisempia kieliä. Myöskään useampien vieraiden kielten opintojen sisällyttäminen tutkintoon ei ole poissuljettu.

Pidämme hyvänä eri alojen kieliopintojen minimivaatimusten yhdenmukaistamista. Tähän saakka humanistisen alan opinnoissa on edellytetty kahden vieraan kielen taitoa. Nyt esityksessä edellytetään yhden vieraan kielen taitoa. Esitettyä muutosta pidämme tervetulleena, koska suuri osa opiskelijoistamme opiskelee joka tapauksessa useampaa kuin yhtä vierasta kieltä. Opiskelijoiden valinnan vapauden lisääntyminen ja tiedekunnan mahdollisuus säädellä kielitaitovaatimuksista hieman nykyistä väljemmin ovat kannaltamme positiivisia seikkoja.

Tutkintoon sisältyvän toisen kotimaisen kielen pakollisuudesta voitaisiin luopua. Jo nyt on jouduttu luomaan käytäntöjä näistä opinnoista vapauttamiseksi. Opiskelijoiden, joiden pohjakoulutus ei sisällä toisen kotimaisen kielen opintoja, määrä on lisääntynyt, eikä ole kohtuullista edellyttää heidän hankkivan tätä taitoa tutkinto-opiskelun yhteydessä. Valtion virkamiehiltä vaadittavan toisen kotimaisen kielen taidon hankkiminen ja sen osoittaminen tulisi muuttaa vapaaehtoiseksi. Mahdollisuudet sen ko. opintojen suorittamiseen ja sisällyttämiseen tutkintoon tulisi kuitenkin säilyttää.

Vähintään yhden vieraan kielen taidon, joka mahdollistaa oman alan kehityksen seuraamisen ja kansainvälisessä ympäristössä toimimisen, edellyttäminen nykyiseen tapaan on perustellumpaa. Mikäli opiskelija haluaa lisäksi osoittaa tutkinnossaan erityistä kielitaitoa tai lisätä kielitaitoaan, tulee siihen olla mahdollisuus yliopistotutkinnon suorittamisen yhteydessä

Tiedekunta pitää tärkeänä sitä, että kieliopintojen merkitystä vahvistetaan. Turun yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa kielten opetukseen on jo kiinnitetty erityistä huomiota. Kielten opetus on LSP-opetusta (Language for Special Purposes). Kieliopintojen suhteen on pidettävä mielessä aito mahdollisuus kansainvälistyä. Ulkomaisten kielten opiskeluun tulee antaa paremmat mahdollisuudet kansainvälistymisen takaamiseksi, ei kuitenkaan kotimaisten kielten kustannuksella. Englanti ei myöskään saa olla ainoa tärkeänä pidetty kieli, koska esim. jo Euroopassa englannin lisäksi tärkeitä kieliä ovat saksa, ranska ja espanja.

14 Resurssit

Ylioppilaskunta haluaa erityisesti painottaa, että tutkintouudistus on valtava ponnistus koko yliopistolaitokselle. Tämä tarkoittaa tarvetta lisärahoitukselle. Useat tutkintouudistuksen tavoitteet - kuten uusien maisteriohjelmien toteuttaminen ja tutkintosisältöjen syvälinen uudelleenarviointi - edellyttävät lisärahoitusta. Tämän lisäksi on panostettava henkilöstökoulutukseen. Niin opetus- kuin hallintohenkilökunnan on tunnettava uuden järjestelmän tavoitteet ja painotukset. Lisäksi on tärkeä teroittaa ala- ja oppiainekohtaisten ratkaisujen merkitystä: tutkinto-uudistuksen todellinen arvo punnitaan sillä työllä, mitä oppiaineissa tutkintojen uudistamiseksi tehdään. Siksi oppiaineiden työtä on syytä arvostaa ja tukea.

Muistiossa suositeltu opintojen mitoituksen täydellinen tarkistaminen voi olla tarpeellista, mutta tulee olemaan työlästä. Kunnollinen uusarviointi edellyttää lisäresursseja.

15 Muuta

Perustutkinto-opiskelun on säilyttävä maksuttomana. Työryhmän esityksessä pohditaan maksullisen opintotarjonnan lisäämistä. Tämä ei saa tarkoittaa alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon kokonaisuuden tai edes minkään osan maksullisuutta. Perustutkinto-opiskelun on säilyttävä maksuttomana myös ulkomaalaisille tutkinto-opiskelijoille. EU/ETA-säädökset estävät EU-opiskelijoiden eriarvoisen kohtelun. Tällöin mahdollisen lukukausimaksun maksavia ulkomaalaisia opiskelijoita olisivat lähinnä kolmannen maailman maista tulevat opiskelijat - olisi kohtuutonta edellyttää heiltä lukukausimaksujen maksamista. Lisäksi Suomessa vakituisesti asuvien ulkomaalaisten asema ja

mahdollisuus koulutukseen heikkenisi entisestään. Tasa-arvoisen kohtelun on koskettava kaikkia opiskelijoita.

Opetuksen maksullisuutta ja opiskeluoikeuden ajallista rajoittamista koskeviin muutoksiin ei ole tarvetta. Opiskeluaikojen rajoittamisesta ei voida puhua niin kauan kuin todellisia edellytyksiä suorittaa opinnot täyspäiväisesti ei ole turvattu.

Työryhmän mietintö asettaa tutkintouudistukselle hyvän lähtökohdan. On kuitenkin myös tiedostettava työryhmän mietinnön suurimmat riskit. Tutkintouudistuksen merkittävin haaste on välttää yliopistojen ja eri koulutusalojen välisen eriarvoisuuden kasvu. Opinto-oikeuden myöntäminen suoraan ylempään korkeakoulututkintoon on merkittävä viesti siitä, että tämä halutaan välttää. Tämän viestin on oltava näkyvissä myös muissa ratkaisuisissa - esimerkiksi sinällään arvokkaista maisteriohjelmista ei saa muodostua paremmin resurssein ja samoin sisällöin toimivaa kilpailijaa rappeutuvalla perusoppiaineväylälle. Ylioppilaskunta ei halua sellaista myöskään sellaista kehitystä, jossa pienistä yliopistoista tulee kandidaattipajoja ja suuret yliopistot keräävät itselleen tieteelliset maisterihautumot. Humboldttilainen yliopistoperinne perustuu siihen, että kaikki yliopisto-opetus perustuu laadukkaaseen tieteeseen. Tämä tieteentekemisen taso on turvattava kaikissa suomalaisissa yliopistoissa, kaikilla aloilla.

Tutkintouudistuksessa on toisaalta myös mahdollisuuksia humboldtilaisen periaatteen entistä tehokkaampaan käyttöön - tällaisia ratkaisuja ovat esimerkiksi joint degrees - tutkinnot, virtuaaliyliopiston opetuksen entistä laajempi hyödyntäminen ja valtakunnallisen opinto-oikeuden edistäminen. Parhaimmillaan tutkintouudistus johtaa järjestelmään, jossa opiskelijalla ja tutkijalla on mahdollisuus itsensä kehittämiseen tieteellisesti parhaimmalla mahdollisella, itselleen sopivimmalla ja alueellisesti tasapainoisella tavalla.

Yliopisto-opinnoille asetettujen lukuisten tavoitteiden joukossa jää helposti liian vähälle huomiolle tärkein, korkean laadun turvaaminen. Uusia rakenteita luotaessa on nykyin muistettava varoa tason laskua.

Muistiossa on asetusluonnokseen sisällytetty harjoittelu mahdollisuutena sijoittaa se sekä alempaan että ylempään tutkintoon. Erikseen muistiossa ei mainita vaihto-opiskelua, mutta opiskelijavaihdon katsomme myös voitavan sijoittaa joko alempaan tai ylempään tutkintoon kuuluvaksi sen mukaan, miten sen kunkin opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan parhaiten sopii.

Opiskelijavaihto saattaa sekin olla opiskeluaikaa pidentävä tekijä siitä huolimatta, että vaihdossa suoritettavat opinnot voidaan lukea suoritettavaan tutkintoon täysimääräisesti hyväksi. Kaksiportaisen tutkintorakenteen suunnittelussa tiedekunta pyrkii mahdollisimman hyvin ottamaan huomioon yhä lisääntyvään vaihto-opiskeluun käytetyn ajan ja vaihdossa suoritettavat opinnot. Kaksiportaiseen tutkintojärjestelmään siirtyminen ja liikkuvuuden lisääntyminen saattavat jatkossa aiheuttaa sen, että opiskelija ”korvaa vaihdon” suorittamalla ulkomaisen maisterin tutkinnon tai maisteriohjelman opinnot.